

УДК 347.783

СТРОК ДІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА ФОТОГРАФІЧНІ ТВОРИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Ольга УЛІТІНА,
аспірант, молодший науковий співробітник
Національного державного інституту інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України

SUMMARY

The article proves the need of differentiation of several types of photographic works and providing of various legislative terms of the copyright in such works. This distinction will positively influence the effectiveness of the protection of photographic works.

Analyzing national and international laws, the author finds justification for the division of three kinds of photographic works with different levels of legal protection. The article gives examples of existence of absolutely different photographic works, which should be reflected in law to protect copyright in photographic works.

The author considers the problem of „orphan works” and explores the experience of foreign countries on this issue.

Key words: copyright, photographic work, term of copyright.

АНОТАЦІЯ

У статті автор доводить необхідність розмежування декількох видів фотографічних творів та законодавче встановлення різного строку дії авторських прав на такі твори. Таке розмежування позитивно вплине на ефективність захисту фотографічних творів.

Аналізуючи національні та міжнародні нормативні акти, автор знаходить обґрунтування виокремленню трьох видів фотографічних творів з різним ступенем законодавчої охорони авторських прав. В статті наводяться приклади існування докорінно різних за суттю фотографічних творів, що повинно бути відображено на законодавчому рівні для забезпечення захисту авторських прав на фотографічні твори.

Автор розглядає проблему «сирітських творів» та досліджує досвід іноземних країн з цього питання.

Ключові слова: авторське право, фотографічний твір, строк дії авторських прав.

Постановка проблеми. В сучасному суспільстві фотографії цілком обґрунтовано вважають одним із найпоширеніших та найпопулярніших способів, за допомогою яких, здійснюється відображення та збереження певної інформації щодо навколишнього світу. Сьогодні фотографії використовують в багатьох галузях суспільного життя, зокрема, в рекламі, з інформаційною, науковою або освітньою метою, в побутових цілях. Саме тому у системі об'єктів авторських прав фотографія займає одне з провідних місць.

Від самого винайдення і до сьогодні фотографія дуже сильно змінилась. Впливу часу піддалась не тільки суть зображеного на фотографіях, але й форма та захист прав на фотографії. Фотографічні твори пройшли великий шлях від винайдення у 1839 році французьким художником і винахідником Луї Дагером нового процесу передачі зображення, тобто фотографічних рисунків, що отримали назву «дагеротипи» [1, с. 12], до сучасних цифрових фотографій.

Сьогодні, під словосполученням «фотографічний твір» ми здебільшого розуміємо саме цифрові фотографії. Поступово саме цей вид фотографій витісняє звичайну фотографію. Важливо відмітити, що не дивлячись на те, що наразі є актуальними питання законодавчого характеру, що стосуються цифрових фотографій, все ще залишаються не врегульованими деякі базові питання, пов'язані з фотографічними творами. Так, законодавство багатьох країн, зокрема і України, не містить визначення поняття «фотографічний твір». Тоді як, це питання є наріжним каменем для вирішення інших складних питань, пов'язаних із захистом авторських прав на фотографічні твори.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану національного, міжнародного законодавства та законодавств інших країн з приводу строку дії авторських прав.

Виклад основного матеріалу. Дискусія з приводу того, чи є фотографічні твори в повному розумінні продуктами інтелектуальної діяльності людини, точиться вже дуже довго. Коли фотографія тільки з'явилась, то прийнято було вважати фотографування виключно технічним процесом, за допомогою якого отримували певне відображення об'єктів реального світу. Будь-який творчий внесок автора фото заперечувався. Сьогодні до цього питання підходять інакше. Фотографії відповідно до закону належать до об'єктів авторського права, і визнаються продуктами інтелектуальної діяльності людини.

Автори «Словника-довідника» з інтелектуальної власності за редакцією О. Д. Святоцького та В. С. Дроб'язка під фотографічним твором розуміють твір, де зображено реальні об'єкти, одержані на поверхнях, чутливих до світла або іншого випромінювання. Такі твори можуть охоронятися авторським правом як художні твори за умови, що композиція, відбір або спосіб фіксації вибраного об'єкта відзначається оригінальністю.

Великий тлумачний словник сучасної української мови пропонує таке визначення фотографії: 1) це спосіб одержання зображення на світлочутливому матеріалі за допомогою спеціального оптичного апарату; 2) зображення, відбиток, одержаний таким способом, знімок.

Отже, перше запропоноване визначення, є найбільш близьким до розуміння фотографії, як об'єкту авторського права, однак перше питання, яке робить недосконалим таке визначення, є поняття твору. Сучасне українське законодавство не містить визначення цього терміна, а отже, це ускладнює розуміння поняття «фотографічний твір». По-друге, наразі, існує багато різноманітних технічних засобів, які роблять можливим створення фотографії, яка б не

відображала реальні речі в прямому значенні цього виразу. Тобто, основою фотографії є відбиток реального світу, проте після обробки зображення змінюється настільки, що ці реальні предмети з оригінального відбитку, вже не можливо впізнати. Тому постає питання, доцільності зазначення того, що фотографія обов'язково має містити відображення реальних предметів, як це зроблено у випадку авторів «Словника-довідника з інтелектуальної власності».

Визначення Святоцького та Дроб'язка має ще один недолік. Так, в ньому основну увагу приділено способу, за допомогою якого створюється фотографія. Однак для фотографічного твору, як об'єкту авторського права, не це є головним. Дане визначення не в повній мірі охоплює усі важливі критерії, які необхідні для визначення фотографічного твору в цій площині.

Великий український тлумачний словник пропонує двояке визначення фотографії. З одного боку, це спосіб одержання зображення, однак таке визначення для мети даного дослідження не є доцільним. Це визначення стосується інших галузей науки, як то хімія, оптика. Друга частина визначення, навпаки найбільше відповідає меті дослідження. Фотографія – є по суті своїй власне самим зображенням, для якого носій чи спосіб створення не є надто важливим, з точки зору фотографічного твору, як об'єкту авторського права.

Однак, повертаючись до визначення Святоцького та Дроб'язка, потрібно все ж відзначити, що на законодавчому рівні вживається саме поняття «фотографічний твір», а не просто «фотографія». Це вказує на те, що українське законодавство встановлює суттєві обмеження щодо меж охорони фотографій, адже не кожна фотографія вважається об'єктом авторського права, а лише така, що являє собою твір мистецтва.

Твір – це результат творчої діяльності людини, автора, продукт людського розуму. Найбільш вдалим вважається визначення твору, що дав В. Серебровський: твір – це сукупність ідей, думок та образів, які в результаті творчої діяльності автора отримали своє вираження в доступній для сприйняття людськими почуттями конкретній формі, що припускає можливість відтворення.

Отже, саме словосполучення «фотографічний твір» передає найважливіше значення поняття «фотографія» для авторського права.

Творчий характер фотографії є критерієм, що робить процес фотографування мистецтвом, а не просто технічним засобом отримання зображення. При цьому варто зазначити, що ступінь творчості для визнання фотографії художнім твором, має також велике значення.

Якщо говорити про інші об'єкти авторського права, то там критерій ступеню творчості відсутній, адже, щоб літературний твір охоронявся авторським правом він не повинен бути особливо креативним, чи бути шедевром філософської думки. Головне, аби при його створенні була хоча б мінімальна творча складова автору. Точно така ж ситуація з картинами, не важливо скільки зусиль приклав автор для створення зображення, важливо наявність результату творчої праці, який покликаний викликати певні емоції у того, хто дивиться на картину. У випадку фотографії все значно складніше.

Наприклад, фотографія на паспорт не може вважатися твором мистецтва, і хоча фотограф докладає певних зусиль – виставляє світло, вказує особи, що фотографується, як розміститися, все ж елементу творчості в цьому випадку не буде.

Отже, для визначення ступеню творчості потрібно окреслити таке поняття як творчі зусилля. Творчі зусилля – це інтелектуальна діяльність, за допомогою якої автор намагається втілити власні задуми, ідеї, концепції для створення певного твору. Тобто по суті це саме той процес, що є перехідним від ідеї до її втілення, саме на етапі цього процесу і з'являється авторське право на твір по мірі його фактичного створення.

Творчі зусилля – це критерій за допомогою, якого фотографії можна розділити на три види з різним ступенем охорони.

Фотографії – як твори мистецтва. Вони мають високий ступінь творчості, автор доклав багато творчих зусиль для їх створення. Ці твори мають найвищий ступінь захисту.

Репортажні фото повинні мати дещо нижчий рівень законодавчої охорони, оскільки хоча майстерність автора тут має досить велике значення, дуже часто його внесок у створення фотографії є досить низьким. Наприклад, фотографії зроблені під час концертів, масових заворушень і так далі. Тут від автора, в контексті творчої праці, вимагається набагато менше ніж в першому випадку, а самі фото мають більше соціальне чи історичне значення, ніж мистецьке.

Третій вид – технічні фотографії. До цього виду відносяться як раз фото на документи. Крім того, до цього виду фотографій потрібно відносити і приватні фотографії, зроблені виключно для власного використання. На мою думку, такі фотографії, зроблені смартфоном, не несуть жодного мистецького сенсу, ніколи не будуть виставлятися на виставках, та взагалі охороняються зовсім іншими законами. Охорона та захист цих фото повинна забезпечуватися законами, що гарантують власні права та свободи людини.

У законодавстві Німеччини розрізняють дві групи охоронних фотографій:

- фотографічні твори;
- звичайні фотографії.

Відмінність полягає в тому чи іншому ступені «жорсткості» критерію оригінальності і тривалості терміну охорони після смерті автора (відповідно 70 і 50 років). В Італії творчими вважаються фотографії, які справляють емоційний вплив на глядачів у результаті, наприклад, особливої комбінації світлотіней. В Іспанії, як і в Німеччині, законодавець розділяє фотографії на фотографічні твори і звичайні фотографії. До звичайних належать фотографії, які інформують про події повсякденного життя або ж на яких зафіксовані туристами визначні місця: собори, пам'ятки культури, архітектури тощо.

Для того, щоб підкреслити важливість виділення різних видів фотографічних творів за ступенем їх творчого характеру, потрібно навести приклад. Фотографії на документи, які роблять відразу на місці видачі документів, наприклад в підрозділах Державної міграційної служби (при отриманні закордонного паспорту), або фотографії, що створюють при оперативно-розшуковій діяльності не відповідають умовам охороноспроможності як об'єкти авторського права.

Так, згідно зі ст. 307 п. 3 і ст. 6 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативні підрозділи при виконанні завдань оперативно-розшукової діяльності можуть здійснювати візуальний нагляд в громадських місцях при проведенні фотозйомки [3].

Якщо особою в процесі роботи досягнуто не творчий, а суто технічний результат, він не охороняється нормами

законодавства інституту авторських і суміжних прав. У даному разі фотограф тільки фіксує певні дії, людей, факти, тому критерій творчості відсутній. Однак у спірних випадках наявність творчого внеску може бути встановлена експертизою.

Тепер розглянемо другу умову. Відносно неї, слід зауважити, що розвиток науки і техніки породжує все нові форми вираження твору, тому фотографічні твори можуть бути виражені на будь-якому носії, у тому числі електронному, на папері, на тканині [2].

Авторське право на фотографічний твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору [4].

Авторське право діє протягом усього життя автора й 70 років після його смерті, крім певних випадків, передбачених законом. Тривалість охорони фотографічних творів приведена у відповідність до статті 9 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право 1996 року, стороною якого є Україна. Крім того, зазначений міжнародний договір та Закон повністю застосовують охорону творів у цифровому середовищі, зокрема в мережі Інтернет [5].

За національним законодавством для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом, строк дії авторського права закінчується через 70 років після того, як твір був оприлюднений. Якщо взятий автором псевдонім не викликає сумніву щодо особи автора або якщо авторство твору, оприлюдненого анонімно або під псевдонімом, розкривається не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, то авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті.

Авторське право на твори, створені у співавторстві, діє протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора.

У разі, коли весь твір публікується (оприлюднюється) не водночас, а послідовно у часі томами, частинами, випусками, серіями тощо, строк дії авторського права визначається окремо для кожної опублікованої (оприлюдненої) частини твору.

Авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє протягом 70 років від дати його правомірного опублікування.

Будь-яка особа, яка після закінчення строку охорони авторського права по відношенню до неоприлюдненого твору вперше його оприлюднює, користується захистом, що є рівноцінним захисту майнових прав автора. Строк охорони цих прав становить 25 років від часу, коли твір був вперше оприлюднений.

Строк дії авторського права після смерті автора і строки, починаються від дня смерті автора чи з дня настання подій, передбачених у законодавстві, але відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті чи роком, в якому відбулася зазначена подія.

Особисті немайнові права автора охороняються безстроково.

Спираючись на дослідження щодо різних видів фотографічних творів варто уточнити дещо щодо тривалості захисту фотографій. Цивільний Кодекс України та Закон України «Про авторське право і суміжні права» не враховують існування принципово різних типів фотографій, про які йшлося вище, при встановленні строку тривалості їх охорони. А для деяких видів цей строк є надмірним та нічим не виправданим.

Отже, повертаючись до пропозиції виділити три види фотографічних творів, окреслимо необхідний строк дії ав-

торських прав на них, відповідно до ступеню їх охорони.

Перший вид – фотографії, як твори мистецтва чи художні фотографії. Вони є оригінальними творами, які були задумані та створені як предмет образотворчого мистецтва. Ці твори по суті своїй є творами мистецтва та аналогічні творам живопису. Саме таким чином наразі законодавство бачить всі фотографії. Однак виключно цей вид фотографічних творів, тобто, художні фотографії повинні охоронятись протягом усього життя автора й 70 років після його смерті.

Репортажні або документальні фото повинні мати дещо нижчий рівень законодавчої охорони, оскільки хоча майстерність автора тут має досить велике значення, дуже часто його внесок у створення фотографії є досить низьким. Так, якщо в цей самий час в цьому самому місці опинився б інший фотограф, суть фотографії скоріш за все не змінилась би.

Створення такої фотографії не займає багато часу та не потребує підготовки. Прикладом таких фотографій, як вже зазначалося, можуть слугувати фото з концертів чи масових заворушень. Крім того, з цими фотографіями часто виникає проблема встановлення авторства, оскільки вони не несуть художньої цінності, автори часто не підписують свої твори, тому ім'я автора часто губиться протягом років. Особливо гострою ця проблема стає в останні роки, з більшою популярністю мережі Інтернет, а також налагодженням продажу фотографічних творів через мережу Інтернет.

Художня цінність для таких фотографій не є основною, проте вони можуть мати історичну, освітню, наукову цінність.

Пункт 4 статті 7 Бернської Конвенції встановлює, що за законодавством країн Бернського союзу зберігається право визначати термін охорони фотографічних творів і творів прикладного мистецтва, охоронюваних у якості художніх творів; проте цей термін не може бути менший двадцяти п'яти років від часу створення такого твору [6].

Отже, користуючись цією нормою, для репортажних чи документальних фотографічних творів можна встановити строк охорони майнових авторських прав протягом 25 років з моменту створення такого твору. Такий строк охорони допоможе витримати баланс між інтересами авторів та суспільства.

Третій вид – технічні фотографії. З одного боку для створення фотографії автор в будь-якому разі привносить певний елемент творчості, однак для цього виду фотографій він є мінімальним. Так, фотограф, що робить фотографії на паспорт чи оперативник, що фотографує місце злочину хоча і виконують дії, що близькі до творчих – встановлюють світло, обробляють фото та інше, але ці дії жодним чином не впливають на результат фотографії. В кінцевому рахунку ми маємо фото на паспорт чи фото місця злочину, без жодного втілення задуми автора.

Як вже зазначалося вище, основний момент, що робить фотографії об'єктами авторського права є творчий елемент, творчі зусилля. Так, стаття 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вказує, що автор – це фізична особа, творчою працею якої створено твір» [4]. Отже, у створенні технічних фотографій не має жодного елементу творчості, тому охороняти такі фотографії авторським правом взагалі не є доцільним.

Подібний поділ запропонований в якості законодавчої ініціативи Фондом «Вікімедіа Україна» [7].

Закінчення строку дії охорони авторських прав означає перехід твору у суспільне надбання. Фотографії, що пере-

йшли в суспільне надбання, можуть вільно використовуватися будь-якою особою без виплати авторської винагороди за умови дотримання немайнових прав автора. Немайнові права на відміну від майнових є невідчужуваними та мають необмежений термін дії.

Для порівняння потрібно навести приклади того, як до визначення строків дії авторських прав на фотографічні твори підходять в інших країнах, зокрема в Сполучених Штатах Америки та у Великій Британії.

Відповідно до Акту 1998 р. (Sonny Bono Copyright Term Extension Act), на твори розповсюджуються три рівні охорони залежно від часу їх написання [8].

Для творів, написаних після 1 лютого 1978 р., авторське право діє протягом всього життя автора та 70 років після його смерті. Якщо твір створено у співавторстві, то 70-річний строк відраховується з моменту смерті останнього із співавторів. На створені за договором твори, а також на анонімні твори й такі, що були написані під псевдонімом, розповсюджуються 95-річний строк охорони, який обчислюється з дня опублікування твору, чи 120 років з часу написання такого твору.

Твори, створені до 1 січня 1978 р. і не опубліковані до цього часу, автоматично підпадають під охорону. На них, як правило, розповсюджується той самий строк дії авторського права, як на і першу категорію. Закон встановлює, що строк авторського права для таких творів не може закінчитись раніше 31 грудня 2002 р., а стосовно творів, опублікованих після 31 грудня 2002 р., раніше 31 грудня 2047 р.

Остання категорія представлена творами, написаними й опублікованими (чи зареєстрованими) до 1 січня 1978 р. Авторське право на такі твори діяло протягом 28 років з часу їх опублікування (чи реєстрації) та могло бути поновлене на додатковий 28-річний термін. Чинне законодавство розширило строк поновлення авторського права з 28 до 67 років, надаючи творам загальний строк охорони 95 років.

Строк дії авторського права на фотографічний твір у Великобританії становить тривалість життя автора і 70 років з кінця року смерті автора [9].

Отже, на прикладі досвіду іноземних країн, бачимо, що строк дії авторських прав у цих країнах є досить довгим. Однак, не можливо точно визначити, чи є такий довгий строк захисту прав необхідним, та чи не шкодить він як автору, так і суспільству.

Сучасний світ поступово знищує кордони, людство прагне глобалізації, знання стають загально доступними, мережа Інтернет значно змінила життя людини. Однак принципи авторського права все ще залишилися старими, вони не відповідають сучасному стану речей, не можуть правильно захистити як автора, так і суспільство. Інтереси творців і суспільства в значній мірі порушуються.

Довгий строк дії авторських прав часто призводить до появи так званих «сирітських робіт». Сирітські твори – це твори, щодо яких не можливо встановити особу автора, або немає можливості зв'язатися з право володільцем. При цьому щодо таких творів імовірно не сплинув термін дії авторського права, а отже вони підпадають під правову охорону як об'єкти авторського права. Такі твори не можна публікувати від свого імені і доступ до них можливий лише в бібліотеках, архівах або приватних колекціях. Зокрема, такі роботи не дозволені для публікації в Інтернеті, однак саме в мережі найчастіше і виникають порушення щодо сирітських творів. Тобто, значною мірою порушуються інтереси споживача, тобто суспільства. Ми втрачаємо

можливість вільно використовувати значну частину творів, отримувати вільні знання, через необґрунтовано довгий час дії авторських прав.

Проблема сирітських творів сильно обмежує сферу суспільного надбання, оскільки через відсутність зареєстрованих даних про власників майнових прав значна частина творів, що могли би до цієї сфери належати, мають невизначений правовий статус.

Проблема сирітських робіт виникла внаслідок постійного подовження терміну охорони авторських прав та відсутності обов'язкової реєстрації прав, а значно погіршилась з настанням цифрової ери. Адже, в мережі Інтернет найвищий відсоток порушень пов'язаних з такими творами. Більш того, саме фотографічні твори, що розміщуються в Інтернеті найчастіше стають сирітськими творами.

Законодавство Великобританії робить значні кроки для подолання проблеми сирітських творів. Уряд Великобританії ініціював прийняття положень законодавства, що дозволять використання сирітських творів у відповідності до розроблених ліцензій, в той час, як права відсутніх власників все ще будуть охоронятися [10].

Мета введення цих положень – створити систему, за якої особи, що зацікавлені у використанні сирітських творів з комерційною чи некомерційною метою, можуть отримати ліцензію на такий твір від уповноваженого органу та законно використовувати його на території Великобританії. При цьому вони повинні виконати усі необхідні умови отримання такої ліцензії, в тому числі сплатити фінансовий збір.

Отже, на території Великобританії можна отримати ліцензію на використання сирітського твору, безперешкодно використовувати його. Якщо ж, автор роботи все ж знайшовся, то він може подати скаргу до органу, що реєструє сирітські роботи для того, щоб або не дозволити зареєструвати роботу, як сирітські та видати на неї ліцензію, якщо така ще не була видана, або отримати фінансовий збір, що було сплачено отримувачем ліцензії [11].

Щодо законодавства Європейського Союзу з цього питання, то 25 жовтня 2012 року була прийнята Директива 2012/28/EU щодо деяких можливостей використання спіритських творів. Згідно з директивою, право поширення сирітських творів мають виключно некомерційні культурні заклади, тобто музеї, архіви, бібліотеки, після спроби знайти власника майнових авторських прав. Доступ при цьому може здійснюватися лише в електронній формі [12].

Законодавство України не розглядає проблематику сирітських творів, також відсутні ґрунтовні дослідження стану проблеми в країні. І хоча в Україні термін дії авторських прав дещо нижчий, ніж в США чи Великобританії, проблема сирітських творів все ж існує, тому не є правильним ігнорувати її на законодавчому рівні.

Висновки. На сьогодні склалася ситуація, за якої, один з найрозповсюджуваних об'єктів авторського права – фотографічний твір, врегульований в законодавстві на дуже низькому рівні. Відсутнє чітке визначення поняття «фотографічний твір», не регулюється в повній мірі створення, використання цифрової фотографії.

Крім того, підхід до визначення строків дії авторського права на фотографічні твори є застарілим. Фотографування – є сучасним, гнучким видом мистецтва, що постійно змінюється. Тому необхідно швидко та вчасно реагувати на такі зміни.

Отже, необхідне законодавче розмежування видів фотографічних творів за критерієм творчих зусиль, що докладаються автором фотографії. Це розмежування є необхідним для встановлення зручного та обґрунтованого строку дії авторських прав на фотографічні твори.

Таке розмежування та встановлення різних ступенів охорони та строків дії авторських прав значною мірою вплине на ефективність захисту авторських прав на фотографічні твори.

Іншою проблемою сьогодення, пов'язаною з строками дії авторських прав на фотографічні твори є проблема «сирітських робіт». Доцільним для України є використання іноземного досвіду з цього питання. Так, Сполучені Штати Америки та Велика Британія розробляють механізми, що зроблять можливим вільне використання сирітських творів, або хоча б значно розширять доступ до них бажаних. Також, Європейський союз приймає директиви, що покликані врегулювати питання сирітських творів.

Основною причиною появи сирітських творів є саме подовження термінів дії авторських прав на твори. Отже, можна стверджувати, що тенденція до подовження строків дії авторських прав певною мірою негативно впливає на розвиток авторського права, захист інтересів авторів та суспільства.

Список використаної літератури

1. Афанасьєва К. Охорона прав на фотографічні твори: історична ретроспектива / К. Афанасьєва // Інтелектуальна власність. – № 11. – 2006. – С. 12-14.
2. Мазуренко С. В. Авторське право на фотографії. / Актуальні проблеми держави і права. – № 42. – (2008). – С. 15.
3. Закон України «Про оперативну-розшукову діяльність» від 18.02.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

4. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

5. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року (Договір ВОІВ про авторське право) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_770.

6. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 / Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_051.

7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.wikimedia.org/wiki/Зміна_строку_дії_авторського_права_на_деякі_типи_фотографій.

8. Sonny Vono Copyright Term Extension Act [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.copyright.gov/legislation/s505.pdf>.

9. Copyright, Designs and Patents Act 1988 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/382206/Copyright_Designs_and_Patents_Act_1988.pdf.

10. Impact assessment opinion: Orphan Works [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/347587/RPC11-BIS-1063_4_Orphan_works_IPO_-_consultation_stage_IA_-_opinion.pdf.

11. Apply for a licence to use an orphan work [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.gov.uk/apply-for-a-licence-to-use-an-orphan-work#overview>.

12. Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:299:0005:0012:EN:PDF>.